

Юлія Комлик

ПРИСЛІВНИКИ ЗІ СЛОВОТВІРНИМИ ОДНОКОМПОНЕНТНИМИ СУФІКСАЛЬНИМИ ФОРМАНТАМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

У статті йдеться про особливості творення лексико-граматичного класу прислівників за допомогою однокомпонентних вокальних і консонантних суфіксів. Належна увага приділена дистрибутивним характеристикам цих суфіксів, їхній продуктивності та статистичному аналізу в складі незмінюваних повнозначних слів, що розкриває своєрідність цієї лексико-граматичної категорії та її винятковий фонеморфологічний потенціал як повнозначної частини мови.

Ключові слова: прислівник, словотвірний, однокомпонентний, суфікс, дистрибутивний, вокальний, консонантний, продуктивний, фонеморфологічний.

Українська мова в процесі свого тривалого розвитку сформувала струнку звукову й чітку граматичну системи, має впорядковані виражальні засоби. Однією з характерних особливостей на всіх етапах її формування був «постійний рух у системі частин мови, зокрема перехід слів і окремих словоформ інших частин мови в прислівник» [3, с. 33].

Слід зауважити, що в українському мовознавстві проблема чіткого виокремлення й поділу слів на лексико-граматичні розряди вивчалася досить ґрунтовно. «Система творення прислівників сучасної української мови є результатом тривалих, складних і неоднорідних за характером історичних процесів» [4, с. 1], тому природно, що прислівник як частина мови, котра «об'єднує у своєму складі клас слів із загальним категоріальним значенням непродуктуальної ознаки дії або стану, іншої непродуктуальної ознаки або предмета» [6, с. 399], не залишалася поза увагою лінгвістів, серед яких І. К. Білодід [5], І. Р. Вихованець [7], К. Г. Городенська [1], І. М. Уздиган [6], І. К. Чапля [8], Г. М. Ярун [9] та багато інших.

У наукових розвідках автори обирають цю лексико-граматичну категорію як об'єкт аналізу з погляду семантико-функціональних характеристик, морфолого-синтаксичних особливостей. При цьому увага мовознавців зосереджується на вивченні суто граматичних ас-

пектів цих незмінних повнозначних слів, тоді як проблема фонеморфологічних рис морфемної будови прислівника залишається не до кінця висвітленою, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Прислівники належать до такого лексико-граматичного класу незмінних повнозначних слів, що, не маючи морфологічної парадигми, характеризуються різноманітністю морфемної будови і структури. Здавна вони поповнюються за рахунок новоутворень на основі фактично всіх повнозначних частин мови за допомогою різних словотвірних формантів – префіксів, суфіксів, а також конфіксів.

Найпродуктивнішими елементами у структурі прислівників, на наш погляд, є однокомпонентні суфікси, що співвідносяться з однією голосною (можуть мати різні орфографічні плани вираження) або приголосною фонемою. Саме тому об'єктом для аналізу в статті були обрані характеристики вокальних (-и; -у; -ю; -а/-а; -я; -і/-і; -о; -е; -є) та консонантних (-к-; -н-; -ц-; -ш-; -ч-; -т-; -в-; -л-; -й- -х-; -м-) однофонемних суфіксів у складі прислівників.

Основну увагу ми акцентували саме на дистрибутивних характеристиках цих суфіксальних формантів. Для нас важливо було визначити також продуктивність цих афіксів у складі прислівників.

Матеріалом дослідження став словник-довідник І. Т. Яценка «Морфемний аналіз» [2], що налічує сто сімнадцять тисяч лексичних одиниць.

Методом суцільної вибірки було дібрано й проаналізовано 1362 прислівники, структура яких складається із 842 вокальних та 520 консонантних однофонемних суфіксів.

Гіпотетично в одну групу суфіксів (стосовно вокальних) об'єднувалися такі однофонемні структурні елементи, що мають кілька планів орфографічного вираження. Наприклад, фонемно однотипними суфіксами, на нашу думку, є суфікси -у, -ю (досхочу – попідтинню),

оскільки вони співвідносяться з однією й тією ж фонемою | у |.

Серед визначених словотвірних вокальних розрядів найпоширенішим є той, що містить деривативний суфікс -и, наприклад: по-українськи, огребки, отакечки. Із таким суфіксом було дібрано 291 лексему. Характерно, що суфікс -и частіше виступає після кореня, котрий закінчується на приголосну фонему (наприклад, восени ← осінь; щосили ← сила; повіки ← вік).

Фонетична картина препозиційних суфіксів досить строката й дає цікавий матеріал для наукових спостережень. Ідеться про характер консонантних препозиційних суфіксів, тобто суто дистрибутивні особливості сполучуваності вокального суфікса -и, який доволі продуктивний саме після суфікса, репрезентованого приголосним. Наприклад: похапки (від слова хапати + к + и); тутки (від слова тут + к + и). Нам здається цікавим те, що суфікс -и може брати участь у творенні прислівників разом із кількома деривативними суфіксальними елементами. Слід зазначити, що найбільш характерною для суфікса -и є, без сумніву, позиція, коли він знаходиться вже після якогось одного суфікса (152 випадки): по-грецьки, по-диявольськи. Трапляється, що перед ним стоять два суфікси (50 лексем): по-австрійськи, по-дідівськи. Зовсім рідко можна знайти три (по-ремісницьки), чотири (по-чиновницьки) і п'ять (страждальницьки) суфіксів у препозиції до суфікса -и. Відповідно до цього було виявлено 10, 3 та 1 лексичну одиницю. Відразу після кореня цей суфікс трапляється вдвічі менше (75 слів), ніж після іншого суфікса (одного чи кількох). Наприклад: щодоби, по-індичи. Суфікс -и найчастіше трапляється після глухого приголосного (247 випадків: по-хазяйськи, анітрохи). Значно рідше він уживається після сонорного (26 слів: щозими, відколи). Мінімально використовується суфікс -и після дзвінкого (18 лексем), наприклад: навкруги.

Усього суфікс -у бере участь у творенні 166 прислівників, а його орфографічний варіант -ю – лише в 14 випадках. Модель « $\hat{\text{C}} + -\text{у}$ » трапляється у 99 прислівникових утвореннях, наприклад: доверху, понадміру. Модель « $\hat{\text{C}} + -\text{ю}$ » уживається лише в 13 словах, наприклад: уволю, попідвіконню. Цікаво, що суфікс -у найчастіше фігурує після інших суфіксів. Кількісно це виявляється так: модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{у}$ » – 63 випадки: відмалку, уперобіжку; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{у}$ » – 5 слів: спочатку, усухом'ятку. Такі моделі не притаманні творенню прислівників із суфіксом -ю. Знайдено лише одне слово, що містить ще один суфікс перед -ю: повністю. У прислівниках найчастіше суфікс -у трапляється після глухо-

го приголосного (95 слів): полеженьку, потроху, достоту; рідше після сонорного (42 випадки): втемну, потому; досить рідко після дзвінкого (31 лексема): поблизу. Суфікс -ю- в дещо іншій послідовності: після сонорного (8 випадків) – попідтинню; глухого (5 прислівників) – силоміццю; дзвінкого (1 слово) – заміжжю.

Із суфіксом -а/-а було дібрано 111 прислівників. Модель « $\hat{\text{C}} + -\text{а}$ » використовується 81 раз: скоса, зозла, дотла; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{а}$ » – 30: зблизенька, згрізна; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{а}$ » – 1: навтікача; модель « $\hat{\text{C}} + -\text{а} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}}$ » – 2: навлежачки, навстоячки. Суфікс -а- найчастіше трапляється після сонорного приголосного (53 слова): вдома, завтра; після глухого (50 випадків): досуха, вдосвіта; зовсім рідко після дзвінкого (9 лексем): спідлоба.

Суфікс -я бере участь у творенні 24 прислівників. Модель « $\hat{\text{C}} + -\text{я}$ » уживається 23 рази: зрання, нізвідкіля; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{я}$ » – 1: зсерця. Суфікс -я найчастіше фігурує після сонорного приголосного (13 випадків: звіддаля); рідше після глухого (6 слів: віднехотя) та дзвінкого (5 лексем: спересердя).

Із суфіксом -і/-і проаналізовано 116 прислівників. Модель « $\hat{\text{C}} + -\text{і}$ » застосовується 80 разів: увечері, справді, щодалі; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{і}$ » – 29: посередині, вранці; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{і}$ » – 4: вдалечині, укупочці; модель « $\hat{\text{C}} + -\text{і} + \hat{\text{C}}$ » – 2: вдвічі, удвічі; модель « $\hat{\text{C}} + -\text{і} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}}$ » – 1: непорозуміло. Суфікс -і найчастіше використовується після сонорного приголосного (56 випадків): угорі, наготові; трохи менше після глухого (47 слів): взаперті, вкінці; зовсім рідко після дзвінкого (13 лексем): відтоді, наразі.

У досліджуваному словнику «не розглядаються прислівники на -о та -е типу без/жур/н/о, с/хвиль/ова/н/о тощо як такі, що утворюються майже від кожного прикметника шляхом заміни закінчення на суфікс -о чи -е» [3, с. 4], і тому ми аналізуємо лише наявні лексеми.

За допомогою суфікса -о формуються 128 прислівників. Модель « $\hat{\text{C}} + -\text{о}$ » уживається 52 рази: вліво, заново; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{о}$ » – 58: смішно, видно; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{о}$ » – 15: їдкувато, намертво, виднісінько; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{о}$ » – 3: даремнісінько, жалібненько, провокаційно. Суфікс -о найчастіше трапляється після сонорного приголосного (75 випадків): дерзновенно, навколо; рідше після глухого (50 слів): насліпо, огнисто; лише тричі після дзвінкого: любо, надовго, незадовго.

Прислівників із суфіксом -е розглянуто 39. Модель « $\hat{\text{C}} + -\text{е}$ » використовується 26 разів: вперше, небайдуже; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{е}$ » – 11: понижче, навмисне; модель « $\hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + \hat{\text{C}} + -\text{е}$ » – 2: надаремне, вчетверте. Суфікс -е трапляється в однаковій кількості після сонорного та глу-

хого приголосних відповідно (по 17 випадків): напевне, по-шосте; лише 5 лексем після дзвінкого: вдруге.

Із суфіксом -є проаналізовано 7 прислівників. Модель « $\bar{\text{ч}} + \text{-}\bar{\text{є}}$ » уживається 4 рази: заранне; модель « $\bar{\text{ч}} + \text{-}\bar{\text{є}}$ » – 3: востаннє. Суфікс -є після сонорного приголосного трапляється в 5 випадках: наостаннє; після глухого – 2 слова: втретє. Після дзвінкого приголосного не спостерігається випадків уживання прислівників із таким суфіксом.

Щодо словотвірних консонантних розрядів, то найпоширенішим є той, який містить деривативний суфікс -к-, наприклад: раночком, врозбивку. Із таким суфіксом було дібрано 270 незмінних повнозначних слів. Характерно, що суфікс -к- найчастіше виступає в таких моделях: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{к} - \text{ч}$ »: завидка, по-католицькому (83 випадки); « $\bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: разком, трішки (59 прислівників); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: зраночку, навшпинячки (47 лексем); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{к} - \text{ч}$ »: внапустку, спросонку (30 слів). Слід зазначити, що наступні моделі трапляються значно рідше: « $\bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: ладочком, чутко (12 прикладів); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: неподалечку, врозбивку (10); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: по-чудернацьки, по-злидняцькому (8). Спорадично можна знайти такі моделі: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{к} - \text{ч}$ »: подейкувано, по-швидкісному (4 випадки); « $\bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: важкенько, їдкувато (2); « $\bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: крихточку, страдницьки (3); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: по-більшовицькому (2); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{к} - \text{ч}$ »: по-казковому (3); « $\bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: страждальницьки (1). У складних словах суфікс -к- уживається в наступних моделях: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{к} - \text{ч}$ »: вдивовижку, по-білоруськи, по-білоруському (3 лексеми); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: всухом'ятку, усухом'ятку (2); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-к} - \text{ч}$ »: злочинницьки (1). Суфікс -к- найчастіше фігурує після глухого приголосного (175 слів: по-українськи), рідше – після дзвінкого (53 лексеми: зблизька) та сонорного (42 випадки: змалку).

Суфікс -н- бере участь у творенні 106 прислівників. Цікаво, що суфікс -н- найбільш продуктивний у таких двох моделях: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: вручну, дотемна (43 лексеми); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-н} - \text{ч}$ »: надаремне, по-культурному (22 слова). Наступні моделі мають місце значно рідше: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: невідворотно (6); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: врукопашну (5); « $\bar{\text{ч}} + \text{-н} - \text{ч}$ »: дерзновено (5); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \text{-н} - \text{ч}$ »: по-швидкісному (5); « $\bar{\text{ч}} + \text{-н} - \text{ч}$ »: регітно (4); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: по-злидняцьки (4); « $\bar{\text{ч}} + \text{-н} - \text{ч}$ »: даремнісінько, жалібненько (2); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: ймовірно, самопасно (2); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: по-злочинницьки (2); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н}$ »: безперестань (1); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н}$ »: уплинь (1);

« $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: обережненько (1); « $\bar{\text{ч}} + \text{-н} - \text{ч}$ »: страдницьки (1); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: провокаційно (1); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{н} - \text{ч}$ »: страждальницьки (1). Суфікс -н- найбільше трапляється після сонорного (42 прислівники: дотемна) і глухого приголосного (38 слів: напівголосно), значно рідше – після дзвінкого (22 лексеми: згрізна), мінімально – після голосного (4 випадки: розмірковано).

Із суфіксом -ц- було дібрано 69 незмінних слів. Результат дослідження свідчить, що найбільш притаманною для суфікса -ц- є позиція в моделі « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ц} - \text{ч}$ »: уранці (43 слова); рідше зустрічається модель « $\bar{\text{ч}} - \text{ц} - \text{ч}$ »: одинцем (17). Іноді фігурують такі моделі: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ц} - \text{ч}$ »: укупочці (5 лексем); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ц} - \text{ч}$ »: наздогінці (2); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ц} - \text{ч}$ »: ливцем (1); « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ц} - \text{ч}$ »: по-старцівському (1). Суфікс -ц- після сонорного приголосного вживається в 45 випадках: потайці, прямцем; після глухого – 16 слів: тихцем, тюпцем; після дзвінкого – 8 лексем: набігці, видрібцем.

Порівняно із широко використовуваними -к-, -н-, -ц-, суфікс -ш- застосовується у 23 прислівниках. Із них найпоширеніші моделі такі: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ш} - \text{ч}$ » (8) і « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ш} - \text{ч}$ » (5), наприклад: здебільшого. Інші – рідше: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ш}$ » (вширш – 2), « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ш} - \text{ч}$ » (повчорашньому – 2), « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ш} - \text{ч}$ » (по-більшовицьки – 2), « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ш} - \text{ч}$ » (по-домашньому – 1), « $\bar{\text{ч}} - \text{ш} - \text{ч}$ » (більшменш – 1), « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ш} - \text{ч}$ » (по-інакшому – 1). Найбільш характерною для цього суфікса є позиція після сонорного приголосного (13) – завширшки, рідше – після дзвінкого (5) – навглибки, голосного (3) – по-нинішньому, глухого (2) – тихше.

Суфікси -ч-, -т-, -в- поширені ще рідше (відповідно – 15, 12, 11 випадків). Так, суфікс -ч- уживається в таких моделях « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ч} - \text{ч}$ » (3) – по-хлопчачи, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ч} - \text{ч}$ » (2) – настрічу, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ч} - \text{ч}$ » (2) – навстріч, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ч} - \text{ч}$ » (1) – вдостачу, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{ч} - \text{ч}$ » (1) – навтікача. Найбільш притаманна для цього суфікса позиція після голосного (10) – навлежачки, рідше – після глухого приголосного (2) – по-хлопчачому, дзвінкого (2) – понижче, сонорного (1) – по-старчачому.

Суфікс -т- фігурує в таких моделях: « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{т} - \text{ч}$ » (4) – чутко, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{т} - \text{ч}$ » (3) – по-четверте, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{т} - \text{ч}$ » (2) – намертво, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{т} - \text{ч}$ » (1) – крихту, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{т} - \text{ч}$ » (1) – напідпитку, « $\bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} + \bar{\text{ч}} - \text{т} - \text{ч}$ » (1) – всухом'ятку. Після голосного цей суфікс трапляється найчастіше: навбитки (5); рідше після сонорного – вчетверте (4), глухого – піхтурою (3). Після дзвінкого немає випадків уживання.

Суфікс -в- має місце в таких моделях: « $\bar{\text{v}} + \text{-v-} + \hat{\text{v}}$ » (4) – живцем, « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-v-} + \hat{\text{v}}$ » (2) – врозбивку, « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-v-} + \hat{\text{v}}$ » (1) – посувом, « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \hat{\text{v}} + \text{-v-} + \hat{\text{v}}$ » (1) – намертво, « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-v-} + \hat{\text{v}}$ » (1) – навперебивки, « $\bar{\text{v}} + \text{-v-} + \hat{\text{v}}$ » (1) – живосилом, « $\bar{\text{v}} + \hat{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-v-} + \hat{\text{v}}$ » (1) – самопливом. Найхарактерніша позиція цього суфікса – після голосного (10): ливцем. Лише один є приклад після глухого: намертво.

Суфікс -л- зустрічається в семи словах. У моделі « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-l-} + \hat{\text{v}}$ » двічі (по-дорослому). Інші моделі мають поодинокі випадки: « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-l-} + \hat{\text{v}}$ », « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \hat{\text{v}} + \text{-l-} + \hat{\text{v}}$ », « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-l-}$ », « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \hat{\text{v}} + \text{-l-} + \hat{\text{v}}$ », « $\bar{\text{v}} + \hat{\text{v}} + \text{-l-} + \hat{\text{v}} + \hat{\text{v}}$ ». Наприклад: засвітла, небувало тощо. Цей суфікс виступає в позиції після голосного п'ять разів, глухого приголосного – двічі.

Суфікси -й-, -х-, -м- уживаються відповідно в 4, 2 та 1 прислівнику. Так, для суфікса -й- притаманні такі моделі й позиції: « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-j-} + \hat{\text{v}}$ » (1) – спідлоб'я, « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-j-} + \hat{\text{v}} + \hat{\text{v}}$ » (2) – помарійськи, « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-j-} + \hat{\text{v}}$ » (1) – попідгір'ю; після голосного – 2, сонорного – 1, дзвінкого – 1. Моделі з суфіксом -х-: « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-x-}$ » – наспіх, « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-ch-} + \hat{\text{v}}$ » – наспіхом; позиція простежується тільки після голосного. Суфікс -м- наявний у лексемі по-письменному (модель « $\bar{\text{v}} + \bar{\text{v}} + \text{-m-} + \hat{\text{v}} + \hat{\text{v}}$ ») у позиції після глухого приголосного.

Отже, дослідження лише окремих словотвірних формантів прислівника (однокомпонентних вокальних і консонантних суфіксів) розкриває і підкреслює своєрідність цієї лексико-граматичної категорії та її винятковий фонеморфологічний потенціал як повнозначної частини мови.

Література

1. Городенська К. Г. Прислівник / К. Г. Городенська // Граматика української мови : навч. посіб. / за заг. ред. А. П. Грищенка. – К. : Рад. школа, 1982. – С. 118–123.
2. Морфемний аналіз. Словник-довідник : у 2-х т. / уклад. І. Т. Яценко. – К. : Вища шк., 1980–1981. – 707 с.
3. Муқан Г. М. Морфологічна будова і способи творення прислівників / Г. М. Муқан // Українська мова і література у школі. – 1983. – № 10. – С. 33–37.
4. Путря Н. В. Конфіксальні прислівники з препозитивними компонентами на-, нав- у сучасній українській мові / Н. В. Путря // Вісник Запорізького державного університету. – 1999. – № 1. – С. 1–4.
5. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1969. – 584 с.

6. Уздиган І. М. Прислівник / І. М. Уздиган // Сучасна українська літературна мова : підруч. / за ред. А. П. Грищенка. – К. : Вища шк., 2002. – С. 399–407.

7. Теоретична морфологія української мови : навч. посіб. / І. Р. Вихованець [та ін.]; під ред. І. Р. Вихованця. – К. : Пульсари, 2004. – С. 298–324.

8. Чапля І. К. Прислівник в українській мові : навч. посіб. / І. К. Чапля. – Х. : Харківський державний університет, 1960. – 123 с.

9. Ярун Г. М. Кореляція форми і змісту в розвитку української прислівникової системи : навч. посіб. / Г. М. Ярун. – К. : Наук. думка, 1993. – 111 с.

Yuliya Komlyk

ADVERBS WITH DERIVATIVE SINGLE-COMPONENT SUFFIXAL FORMANTS IN THE MODERN LITERARY UKRAINIAN

The article is devoted to peculiar features of forming the lexicogrammatical class of adverbs with the help of single-component vocal (-u; -y; -ю; -a/-a; -я; -i/-i; -o; -e; -e) and consonant (-k-; -n-; -ч-; -ш-; -ч-; -m-; -b-; -л-; -й- -x-; -м-) suffixes. Sufficient attention is paid to the distributive characteristics of these suffixes, to their statistical analysis and also to their productiveness within inflexible notional words, which illustrate the peculiarities of this lexicogrammatical category and its exceptional phonomorphological potential as a meaningful part of speech.

Keywords: adverb, derivative, single-component, suffix, distributional, vocal, consonant, productive, phonomorphological.

Юлия Комлык

НАРЕЧИЯ СО СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ОДНОКОМПОНЕНТНЫМИ СУФФИКСАЛЬНЫМИ ФОРМАНТАМИ В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ ЛИТЕРАТУРНОМ ЯЗЫКЕ

В статье идет речь об особенностях образования лексико-грамматического класса наречий с помощью однокомпонентных вокальных и консонантных суффиксов. Надлежащее внимание уделено дистрибутивным характеристикам этих суффиксов, их статистическому анализу, а также их продуктивности в составе неизменяемых самостоятельных слов, что раскрывает своеобразие данной лексико-грамматической категории и её исключительный фонеморфологический потенциал как самостоятельной части речи.

Ключевые слова: наречие, словообразовательный, однокомпонентный, суффикс, дистрибутивный, вокальный, консонантный, продуктивный, фонеморфологический.

Надійшла до редакції 26.11.2015 р.